

● عنوان مقاله: هوش مصنوعی به مثابه‌ی تراپیست
● عنوان مقاله به زبان اصلی (هلندی): AI als therapeut
● زمینه: تکنولوژی زبان
● مؤلف: ارون میرک (Aaron Mirck)
● ترجمه (از هلندی به فارسی): رسول مُدی (Rassoul Modi)
● منبع: مجله‌ی «زبان ما»، شماره‌ی ۲ – سال ۲۰۲۵ | Onze Taal, Nummer 2 – 2025
● صفحه: ۲۶ / 26
● صفحه آرایی: وحید عباسی
● وبسایت مجله: www.onzetaal.nl

هوش مصنوعی به مثابه‌ی تراپیست

هوش مصنوعی توان انجام خیلی کارها را دارد. اما دقیقاً چه کارهایی؟ در این قسمت: آیا همه‌ی ما به‌زودی به جای مراجعه به تراپیست به چت‌بات مراجعه می‌کنیم؟

تراپیست‌ها خودشان نیز بیش از پیش از هوش مصنوعی به عنوان یک ابزار کمکی استفاده می‌کنند. مثلاً سازمان بهداشت انگلیس^۱ از یک برنامه‌ی هوش مصنوعی به نام Limbic استفاده می‌کند که بر اساس نخستین مکالمه از طریق چت، پیشنهادهای اولیه‌ی خود را در خصوص تشخیص و روند درمانی می‌دهد. یک سیستم هوش مصنوعی دیگر حتی می‌تواند ظرف مدت یک هفته پیش‌بینی کند که آیا داروی ضد افسردگی کارساز خواهد بود، در حالی که پیش از این بعد از مدت شش هفته مصرف دارو تازه مشخص می‌شد که آیا دارو جواب می‌دهد یا خیر. هوش مصنوعی حتی می‌تواند با تحلیل سلفی‌های یک شخص افسردگی را در او تشخیص دهد.

سالیان سال است که لیست انتظار در سازمان بهداشت هلند (ggz) بیش از حد طولانی است. اما چت‌بات‌ها لیست انتظار ندارند، و اغلب رایگان هستند. آیا هوش مصنوعی می‌تواند مشکل کمبود تراپیست را حل کند؟

روانشناس بالینی هلن ریپر^۱ امکانات قابل توجهی را در هوش مصنوعی می‌بیند. او به برنامه‌ی تلویزیونی Een Vandaag می‌گوید: «شاید این برنامه بعدها بتواند از روی صدای فرد تشخیص دهد که فرد در مرز ابتلا به افسردگی است.» و اگر کسی قصد خودکشی داشته باشد، می‌تواند گفتگو با یک چت‌بات ثمربخش باشد – علیرغم اینکه گفتگو با یک انسان طبیعتاً بهتر است. اما برخی از مددجویان اتفاقاً ترجیح می‌دهند که به صورت ناشناس با کسی گفتگو کنند: این‌گونه احساس آزادی بیشتر می‌کنند.

1- Heleen Riper

2- National Health Service

• ترابوتیک

هر روزه به تعداد چت بات‌هایی که به منظور تراسپی می‌توان از آن‌ها استفاده کرد افزوده می‌گردد. تنها در وبسایت *There's An AI For That* بیش از چهل تراسپی افزار با هوش مصنوعی ذکر شده است. همچنین از چت جی‌پی‌تی که محبوبیت دارد برای تراسپی استفاده می‌شود، علیرغم اینکه این چت بات برای این کار طراحی نشده است. البته نگرانی‌هایی نیز در مورد استفاده از هوش مصنوعی برای تراسپی وجود دارد. دسترسی تمام وقت به آن منجر به افزایش وابستگی به آن می‌شود. و پرسش اینجاست که اطلاعاتی که کاربران در اختیار سیستم قرار می‌دهند چه می‌شوند و اینکه آیا *TheraMe* و *TherapistGPT* و *Therabotic* مؤلف به رازداری شغلی هستند؟

علاوه بر آن: چت بات یک تراسپیست آموزش دیده نیست. اگر کاربری بگوید که دچار استرس است و افکار خودکشی دارد و سیستم هوش مصنوعی واکنش درست نشان ندهد، آن وقت چه؟ چت بات‌ها علائم را نمی‌گیرند و سپس واکنش اشتباه از خود نشان می‌دهند. اگر کاربری چیزی در مورد خودکشی یا سوءاستفاده بگوید، چت جی‌پی‌تی فقط در ۲۲ درصد موارد اطلاعات کارساز می‌دهد، مثلاً توصیه می‌کند که فرد باید با شماره‌ی موارد اضطراری تماس بگیرد.

• ماشین حساب

علاوه بر این‌ها، چت بات‌ها تمایل به «هذیان‌گویی» دارند. یعنی با چیزهایی از خودشان درمی‌آورند، ممکن است ایده‌هایی زیان‌بار و نامطلوب القاء کنند. این

بزرگترین معضل تکنولوژی هوش مصنوعی در حال حاضر است: چت بات‌ها درکی از واقعیت ندارند و درست‌ترین جواب را طبق احتمالات محاسبه می‌کنند - و بنابراین گاهی این مشکل‌زا می‌شود. این‌گونه است که چت جی‌پی‌تی به این پرسش که چه کسی در گذشتن از کانال انگلیس رکورد جهانی دارد، پاسخی مفصل می‌دهد - اما پاسخ مربوط به گذشتن از کانال انگلیس با پای پیاده می‌شود... خلاصه اینکه ما با یک ماشین حساب طراحی شده بدون درک از جهان سروکار داریم.

پرسش دیگر هم این است: آیا این امر که چت بات فقط یک مدل آماری است، همیشه باعث می‌شود که کاربران نخواهند از آن استفاده کنند؟ در سال‌های ۱۹۶۰ (میلادی) یک مهندس کامپیوتر به نام جوزف وایزنباوم^۱ یکی از اولین چت بات‌ها را موسوم به *ELIZA* طراحی کرد. او با این برنامه می‌خواست رصد کند که ارتباط میان انسان و ماشین به چه نحو برقرار می‌شود. *ELIZA* کلیدواژه‌هایی را که از داده‌های کاربران جمع‌آوری کرده بود در قالب سؤال تکرار می‌کرد. مثلاً واکنش *ELIZA* به «من خوشحال نیستم» این بود: «آیا می‌توانی توضیح بدهی چه چیزی باعث شده خوشحال نباشی؟» آگاهی‌ای که اولین کاربران به برنامه نسبت می‌دادند باعث تعجب وایزنباوم شده بود. وقتی که منشی او در حال تست کردن برنامه بود، از وایزنباوم خواست تا اتاق را ترک کند - برای وایزنباوم گواه بر این بود که منشی او این احساس را داشت که کامپیوتر حرفش را می‌فهمد. از *ELIZA* تا چت جی‌پی‌تی: ما فریب و گمراهی در دنیای مجازی را دوست داریم، همچنین اگر موضوع تراسپی باشد.

آرون میرک سخنران اصلی (*keynote speaker*)، هلندی‌شناس و متخصص هوش مصنوعی است.